

2025-05-20

Dnr:
U2024/02591

Utbildningsdepartementet
Gymnasie- och vuxenutbildningsenheten
103 33 Stockholm
u.remissvar@regeringskansliet.se
u.gv.remissvar@regeringskansliet.se

Teknikföretagens yttrande avseende:

Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)

Inledning och sammanfattning

Teknikföretagen har givits möjlighet att inkomma med synpunkter på ovan rubricerat betänkande.

Teknikföretagen är en bransch- och arbetsgivarorganisation för 4500 medlemsföretag inom industri- och techföretag. Medlemsföretagen spänner från stora, globala aktörer till små och medelstora företag i olika storlekar. Gemensamt är deras världsledande produkter och tjänster som konkurrerar globalt.

Teknikföretagens huvudsakliga synpunkter:

- Teknikföretagen avvisar förslaget om att införa nya yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng (förslag 5.1.1).
- Teknikföretagen är positiva till flera av de underliggande förslagen i kapitel 5, men då som förbättringsåtgärder inom det som motsvarar dagens introduktionsprogram som en form av preparandår eller yrkesorientering – inte som en ny utbildningsform och inte med benämningen yrkesprogram.
- Teknikföretagen avvisar förslaget om att avskaffa yrkesintroduktion (förslag 6.1).
- Teknikföretagen tillstyrker förslaget att införa ett individuellt förberedelseprogram (förslag 6.2.1).
- Teknikföretagen tillstyrker förslaget att inleda försöksverksamhet med yrkesutgångar från teoretiska program (förslag 8.2) med tillägg att det ska kunna inledas med fler inriktningar och på fler program än inom det föreslagna ekonomiprogrammet.

- Teknikföretagen tillstyrker i huvudsak förslagen om branschskolor (förslag i kapitel 9), men med tillägg om att ett statligt investeringsstöd för investeringstunga utbildningsmiljöer ska införas.
- Teknikföretagen tillstyrker huvudförslagen avseende yrkesprov (förslag i kapitel 10), men avvisar förslagen att yrkesprov ska vara obligatoriska och att de ska fastställas av Skolverket (förslag 10.2.1 och 10.2.5).

I detta remissvar tar vi vår utgångspunkt från svenska teknik- och industriföretags kompetensbehov, det vill säga utifrån ett kompetensförsörjningsperspektiv. Med detta sagt ligger vårt intresse i första hand i att säkerställa att dagens yrkesutbildning förbereder så många elever som möjligt för de kvalificerade, avancerade och attraktiva jobb som svensk teknikindustri består av.

Vi är nu oroliga för att införandet av ännu en variant av yrkesutbildningar kan få negativa konsekvenser för de befintliga yrkesprogrammen som omfattar 2 700/2 800 gymnasiepoäng. Grundskolans tillkortakommande får inte flyttas över till gymnasieskolan. Först och främst menar vi att elevernas resultat i grundskolan måste öka. Därefter menar vi att alla elever som är behöriga på ett nationellt program också ska gå på ett nationellt program. Allt annat ser vi som en ovälkommen ambitionssänkning.

Fler unga måste klara en gymnasieexamen om den svenska teknikindustrin ska komma till rätta med de kompetensutmaningar som idag råder. Men framför allt behöver fler unga klara en gymnasieexamen för att de förtjänar en utbildning som ger dem möjlighet till en fast etablering på arbetsmarknaden – en utbildning som gör det möjligt för unga att kunna göra fria, medvetna och väl underbyggda studie- och yrkesval och för att de ska ges tillgång till alla de spännande framtidsjobb svensk teknikindustri erbjuder. Därför var *Fler vägar till arbetslivet* en välkommen utredning när den presenterades.

Men, lösningen för att få fler unga att klara en gymnasieexamen kan inte få vara så enkel som genom sänkta krav som utredningens huvudförslag om införandet av en 1 900-poängsutbildning går ut på. En sådan lösning gynnar ingen. Det lurar de unga och det lurar företagen som ska anställa dem. Detta när arbetslivets kompetenskrav och komplexiteten i arbetet snarare ökar, än tvärtom.

Teknikföretagen delar i huvudsak utredningens analys. Utredningen pekar förtjänstfullt ut de brister i valmöjligheter som möter elevgruppen. Vi håller med om att ett ensidigt fokuserande på att nå godkänt i behörighetsgivande ämnen riskerar att många elever upplever en förlängning av misslyckandet. Och vi håller med om att dagens introduktionsprogram inte fungerar så som tänkt. Men samtidigt går det inte att kringgå att godtagbara kunskaper i svenska, engelska, matematik och en orientering inom samhälle och naturvetenskap är generella krav som vanligtvis kommer att ställas på eleverna den dag det är dags för dem att etablera sig i yrkeslivet.

Det framgår inte av utredningen hur elever med begränsade svensk-, matematik- och engelskkunskaper ska bli anställningsbara om vi med anställningsbarhet menar en fast och hållbar etablering på arbetsmarknaden. Det framgår inte heller hur vare sig elever eller rekryterande företag ska förstå skillnaden på ett 1900-poängs yrkesprogram och ett 2 700/2 800-poängs yrkesprogram som i stort sett skulle heta samma sak.

Teknikföretagen avvisar förslaget om att införa en ny yrkesutbildning omfattande 1 900 poäng

Teknikföretagen avvisar helt utredningens förslag om att införa nya gymnasieprogram om 1 900 gymnasiepoäng som föreslås i utredningens kapitel 5. Vi anser att det är fel väg att gå och en ambitionssänkning av dagens gymnasiala utbildningar.

Teknikföretagen har tillsammans med övriga av industrins partsorganisationer länge drivit på för en ambitionshöjning av yrkesprogrammen. Detta framför allt genom att få de högskolebehörighetsgivande ämnena obligatoriska även inom yrkesprogrammen. Detta har vi drivit, inte i första hand för att få fler elever från yrkesprogrammen att läsa vidare på universitet och högskolor, utan för att detta är kompetenskrav dagens teknikindustri ställer.

När vi ställer frågan till våra (Teknikföretagens) medlemsföretag om vilken arbetskraft som utgör största rekryteringsutmaningen är svaren att kvalificerade yrkesarbetare, tekniker/ingenjörer, duktiga yrkesarbetare inom CNC och svets är en ständig bristvara och att det på längre sikt kommer att fortsätta vara en stor utmaning att få tag på kvalificerad arbetskraft, både yrkesarbetare och ingenjörer.

För att nyansera bilden samt rikta fokus på den målgrupp som utredningen i första hand avsett att hitta lösningar för, så finns det även många arbetstillfällen i dessa företag som är av enklare karaktär med lägre kompetenskrav. Men dels så är det inte där företagen upplever störst rekryteringssvårigheter, dels kan vi inte se några allmängiltiga kompetenskrav som skulle göra det lättare för unga att få specifikt dessa jobb. Kravet för att rekryteras till dessa jobb är snarare starkt divergerande beroende på företag. Några företag värderar en gymnasieexamen som säkerställer kunskaper i svenska, matematik och engelska. Andra företag värderar personliga egenskaper. En tredje grupp företag värderar tekniska förmågor, och så vidare. Gemensamt är dock att de yrkesspecifika kompetenser som dessa typer av jobb kräver, oftast inte är högre än att företagen själva kan lära ut den på ett par veckor.

Att införa breda systemlösningar för denna typ av arbetstillfällen anser vi är helt fel väg att gå. Det kommer inte underlätta för de företag som vill anställa, det kommer inte leda till ökad anställningsbarhet och det riskerar att få negativa konsekvenser på dagens befintliga yrkesutbildningar. Här efterfrågar vi i stället individuella lösningar och lösningar som bygger progression. För vissa yrken kan sannolikt en justerad version av utredningens förslag vara tillämplig, men ett införande måste i så fall ske i nära samverkan med bransch nationellt och regionalt.

Vidare anser vi att utredningen underskattat problemet med att låta elever läsa yrkesämnen utan att också förvärva nödvändiga teoretiska (för-)kunskapskrav. En utbildning inom exempelvis det industritekniska området förutsätter åtminstone goda svensk-kunskaper och en grundläggande förståelse för matematik för att eleven ska kunna tillgodogöra sig övriga (yrkes-)ämnen.

Slutligen vill vi betona vår farhåga för att införandet av ännu en variant av yrkesutbildningar skulle få negativa konsekvenser på de befintliga yrkesprogrammen som omfattar 2 700/2 800 gymnasiepoäng. Det som behövs är snarast en förmedlande bild att yrkesutbildningar leder till kvalificerade,

avancerade och attraktiva jobb – inte bilden av att det är något lågkvalificerat och ett val för studie-omotiverade. Den bilden stämmer ju inte.

Teknikföretagens förslag på alternativa åtgärder

Att dagens introduktionsprogram inte fungerar tillfredsställande råder knappast någon tveksamhet kring. Därför anser vi att utredningens förslag i första hand borde ha fokuserat på hur dessa brister skulle kunna åtgärdas i stället för att föreslå en helt ny utbildningsform med sänkta kompetenskrav.

Vi på Teknikföretagen är öppna med att vi inte sitter inne med färdiga alternativa lösningar. Men vi är klara över att våra principer bygger på att så många som möjligt ska klara dagens krav på en gymnasieexamen och att allt annat bör ses som åtgärder i syfte att bygga progression mot ett nationellt program och så småningom en examen. Här ser vi att många av de förslag som presenteras i kapitel 5 mycket väl kan bidra till detta.

Samtidigt som vi avvisar förslaget att införa en ny variant av yrkesutbildningar i enlighet med förslag 5.1.1 som en utökning (och därmed också en devalvering) av dagens gymnasieprogramsutbud, är vi alltså positiva till flera av de övriga förslagen i kapitel 5. Men, dessa bör då ses som förbättringsåtgärder inom det som motsvarar dagens introduktionsprogram, det vill säga som åtgärder på vägen mot en gymnasieexamen inom dagens gymnasieprogram omfattande 2 700/2 800 gymnasiepoäng. Inte som ett slutmål. Vi är framför allt positivt inställda till de förslag som ger eleverna mer tid för lärande och förslag som ger möjlighet till mer individuellt anpassade former, former som är yrkesorienterade och former som förbereder eleven för fortsatt utbildning.

Som en följd av detta avvisar vi förslaget i 6.1 om att avskaffa *Yrkesintroduktion*. Vår erfarenhet av yrkesintroduktion är positiv (förutsatt att skolhuvudmannen har ett genomtänkt upplägg och väl fungerande verksamhet). Att det råder problem med att många kommuner idag inte erbjuder yrkesintroduktion och/eller att kvaliteten på de yrkesintroduktionsutbildningar som erbjuds är av varierande kvalitet, kan enligt oss inte vara skäl för att alternativet helt ska avskaffas. Genom att utveckla yrkesintroduktion i samverkan med nationella och regionala företrädare för arbetslivet anser vi att fungerande utbildningsvägar kan skapas för delar av elevgruppen som är den tänkta målgruppen för yrkesprogram om 1 900 gymnasiepoäng. De ämnen som föreslås i 5.3.2 (50 gymnasiepoängskurser i svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik och samhälls- och arbetslivskunskap) bör med fördel kunna ingå som en del i yrkesintroduktion.

Vi anser även att fler elever skulle kunna gå vägen genom *Programinriktat val* mot en fullföljd gymnasieexamen jämfört med idag. Teknikföretagens erfarenhet är att programinriktat val över lag ger goda resultat. Med hjälp av ytterligare förstärkt stöd jämfört med idag, exempelvis genom stärkta resurser till, och en utveckling av elevhälsan samt säkerställande att utbildningen genomförs på heltid (se utredningens förslag 5.4.2) bör fler elever, enligt oss, erbjudas denna utbildningsväg. Som en följd av detta avvisar vi utredningens förslag att höja behörighetskraven för programinriktat val (se förslag 7.4).

Slutligen tillstyrker vi förslaget om att införa ett individuellt förberedelseprogram enligt 6.2.1. Detta då vi anser att ett sådant alternativ kan möjliggöra för de

individuellt anpassade former inklusive yrkesorienterande som kan förbereda elever med särskilt anpassade behov, för fortsatt utbildning.

Vi vill även poängtera att vi är förvånade över att utredningen inte alls beaktat och lyft fram förslag baserade på folkhögskoleperspektivet. Detta då landets folkhögskolor många gånger redan idag bedriver framgångsrik verksamhet inom det som utredningen fokuserar på.

Vår huvudpoäng är alltså att vi förordar förslag där slutmålet i form av en examen alltid ska vara en slutförd gymnasieutbildning utifrån dagens krav (2 700/2 800 gymnasiepoäng) och att allt annat dessförinnan enbart ska ses som olika vägar att bygga progression (i likhet med dagens introduktionsprogram) där de delar i utbildningen som är avklarade synliggörs genom ett samlat betygsdokument. Detta är en väsentlig skillnad mot utredningens förslag om införandet av 1 900-poängsutbildningar som innebär en kunskapssänkning av det som blir utbildningens slutmål.

Teknikföretagens synpunkter på utredningens övriga förslag

Teknikföretagen är positiv till utredningens förslag att inleda försöksverksamhet med yrkesutgångar från teoretiska program (förslag 8.2). Vi anser dock att försöksverksamheter ska kunna inledas med fler inriktningar och på fler program än inom det föreslagna ekonomiprogrammet.

Teknikföretagen tillstyrker övergripande förslagen om branschskolor, det vill säga stora delar av utredningens förslag i kapitel 9 om del av yrkesutbildning på entreprenad. Vi är dock starkt kritiska till att utredningen haft ett alltför snävt fokus på utbildningar inom specifikt små yrkesområden och ett alltför snävt fokus på ersättningsfrågan ur ett driftsperspektiv. För industrins del är inte frågan om branschskolor specifikt av avgörande betydelse. Vi menar att den främsta utmaningen snarare handlar om att kunna finansiera uppbyggnaden av kvalitativa utbildningsmiljöer inklusive finansiering av investeringar i maskinparker och annan nödvändig utrustning. Detta oavsett om investeringsbehovet finns inom små yrkesområden eller breda yrkesområden där behovet är stort över hela landet, såsom till exempel inom automation. Samtidigt som vi tillstyrker förslagen om branschskolor saknar vi därmed förslag om införandet av ett bredare statligt investeringsstöd för investeringstunga utbildningsmiljöer generellt. Det stöd som vi efterfrågar, är ett statligt investeringsstöd för investeringstunga utbildningsmiljöer likt det som YH-utredningen föreslog skulle utredas (se Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar; SOU 2023:31, förslag 7.8.2). Viktigt att betona är att det investeringsstöd som vi efterfrågar ska särskiljas från driftersättningen (ersättning per elev) eftersom en höjning av elevpengen knappast möjliggör investeringar omfattandes miljonbelopp vid ett specifikt investeringstillfälle.

Teknikföretagen tillstyrker huvudförslagen avseende yrkesprov (kapitel 10), men motsätter oss förslagen att yrkesprov ska vara obligatoriska och att de ska fastställas av Skolverket enligt förslag 10.2.1 och 10.2.5. Enligt oss ska yrkesproven ägas av branscherna, och det ska vara upp till respektive bransch att besluta om införande av yrkesprov.

Slutligen anser Teknikföretagen, i likhet med utredningen, att det finns frågor som rör yrkesutbildningens kvalitet och attraktionskraft som behöver analyseras vidare, varvid vi tillstyrker förslag 12.2 att det behövs fler åtgärder för ökad kvalitet i gymnasial yrkesutbildning.

Särskilda synpunkter på de enskilda (specifika) förslagen

Teknikföretagen har valt att ta ställning till och/eller kommentera de av utredningens förslag som vi anser är av särskild betydelse för teknikindustrins kompetensförsörjning samt teknikindustrins möjligheter att bistå med lösningar för att fler unga ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Vi har därför valt att lämna särskilda synpunkter på ett urval av utredningens enskilda förslag, vilka följer nedan. Övriga förslag har utelämnats i detta remissvar. Detta gäller framför allt de av utredningens förslag som presenteras i kapitel 11 och 13.

Kapitel 5 Förslag om yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Förslag 5.1.1 Nya yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska införas i gymnasieskolan

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att införa Nya yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng.

Kommentar/-er:

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag om att införa nya gymnasieprogram om 1 900 gymnasiepoäng då vi anser att det är fel väg att gå med en ambitionssänkning av dagens gymnasiala utbildningar.

Vi är eniga med utredningen att dagens introduktionsprogram inte fungerar tillräckligt bra. Men till skillnad mot utredningen anser vi att utredningens förslag i första hand borde ha fokuserat på hur dessa brister skulle kunna åtgärdas i stället för att föreslå en helt ny utbildningsform med sänkta kompetenskrav.

Vår bedömning är att det föreslagna utbildningsupplägget, det vill säga med väldigt begränsade krav på teoretiska ämnen, dels kommer leda till att alltför många elever kommer få svårt att tillgodogöra sig utbildningens yrkesämnen, dels leda till att alltför många elever inte når en kunskapsnivå som motsvarar industriföretags behov.

Vi ser vidare att det finns en risk att attraktiviteten och förtroendet för ordinarie yrkesprogram skadas av att likartade program finns som de befintliga yrkesprogrammen, men med lägre kompetenskrav.

Slutligen anser vi att den föreslagna strukturens tankar om samläsning med det nationella programmet är både olyckligt och orealistiskt då allt för stora skillnader inom elevgruppen riskerar utmaningar för lärmiljön, sänkt attraktivitet och kvalitet

på de befintliga nationella yrkesprogrammen samt medför allt för stora organisatoriska problem för skolhuvudmännen.

Vi vill dock betona att vi i likhet med utredningens bedömningar, tror att vissa av utredningens förslag kan stödja delar av den elevgrupp som pekats ut och är därför inte negativa till utredningens förslag i dess helhet. Men till skillnad från utredningen bygger våra principer på att målsättningen alltid bör vara att så många grundskoleelever som möjligt ska nå behörighet och att så många som möjligt ska klara dagens krav på en gymnasieexamen (2 700/2 800 gymnasiepoäng). Därmed anser vi att utredningen därför borde ha lagt förslag på åtgärder som bygger progression mot ett nationellt program och så småningom en examen, inte en ny utbildningsform med sänkta krav (1 900 gymnasiepoäng) som slutmål.

Förslag 5.1.2 Yrkesprogrammen som omfattar 1 900 poäng ska vara nationellt utformade

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska vara nationellt utformade.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng. Som en följd av detta avstyrker vi också förslaget om att dessa program ska vara nationellt utformade. Teknikföretagen föreslår i stället en utveckling av yrkesintroduktion till förmån för yrkesprogram om 1 900 gymnasiepoäng.

För yrkesintroduktion ser vi ett värde av likvärdighet och en anpassning av yrkespaket för unga inom yrkesintroduktion. Därmed föreslår Teknikföretagen att Yrkesintroduktion ska utformas med nationell likvärdighet.

Det finns fördelar med likvärdigt innehåll. En gemensam ämnesplan skapar tydlighet både mot elever och omgivande samhälle. Samtidigt kan möjligheter att övergå i arbete se olika ut i olika delar av landet. Detta innebär att det bör finnas ett visst friutrymme att anpassa utbildningarna till regionala förutsättningar.

Förslag 5.1.3 De nya yrkesutbildningarna ska benämnas yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att införa nya yrkesutbildningar som ska benämnas yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng. Som en följd av detta avstyrker vi också förslaget om att införa nya yrkesutbildningar som ska benämnas yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng.

Ett par av skälen till att vi över lag är kritiska till förslaget att införa nya yrkesutbildningar med sänkta kompetenskrav är dels att vi inte anser att en sådan variant av utbildning motsvarar arbetslivets krav på en yrkesutbildning, dels för att vi ser en risk att attraktiviteten och förtroendet för ordinarie yrkesprogram skadas om de nya programmen införs.

Vi förstår inte hur vare sig elever eller rekryterande företag ska förstå skillnaden mellan ett 1 900-poängs yrkesprogram och ett 2 700/2 800-poängs yrkesprogram som i stort sett skulle heta samma sak.

Vi anser att det måste finnas en tydlighet i namnen mellan yrkesprogram om minst 2 500 gymnasiepoäng och utredningens föreslagna utbildningsväg. Teknikföretagen anser att utbildningar med lägre kompetenskrav än dagens yrkesprogram bör ses som yrkesorienterande eller yrkesförberedande, varvid de också bör benämnas på detta sätt.

5.2 Målgruppen för yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng

Förslag 5.2.1 Yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng vänder sig till elever som vill läsa en yrkesutbildning men som inte är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng

Teknikföretagen tillstyrker att elever som är behöriga att läsa gymnasieprogram om minst 2 500 gymnasiepoäng bör göra det. Samtidigt avstyrker Teknikföretagen förslagen om att införa nya nationella program om 1 900 gymnasiepoäng.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng. Som en följd av detta avstyrker vi också förslaget om att elever som vill läsa en yrkesutbildning men som inte är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng ska kunna läsa yrkesprogram generellt.

Eftersom den tänkta utbildningen om 1 900 gymnasiepoäng, enligt oss, kommer förutsätta krav på att kunna ta till sig yrkesämnen i en omfattning som liknar dagens yrkesprogram, finns utmaningar för elever som saknar relevanta teoretiska förkunskapskrav för att möjliggöra inläring i yrkesämnena.

Teknikföretagens förslag är i stället att tröskeln, det vill säga behörighetskraven, för att ta sig in på all form av förberedelseutbildning ska vara så låg som möjligt, men att tillräckligt stöd ges under den tid som bedöms vara relevant utifrån individuella förutsättningar. Detta gäller såväl utredningens förslag om förberedelseprogram likväl som programinriktat val. Teknikföretagen förordar således att fler elever ska kunna fångas upp via programinriktat val för att så småningom kunna ta en gymnasieexamen från dagens nationella program till

förmån för införandet av nya yrkesprogram omfattandes av 1 900 gymnasiepoäng.

Förslag 5.2.2 Elever som är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng ska kunna gå ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng om det finns särskilda skäl

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att elever som är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng ska kunna gå ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng om det finns särskilda skäl.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng, Som en följd av detta avstyrker vi också förslaget om att elever som är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng ska kunna gå ett yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng om det finns särskilda skäl.

Enligt Teknikföretagen skapar en fullständig gymnasieexamen goda förutsättningar för att ta sig in i yrkeslivet genom arbete eller studier. Därför bör möjligheten för elever som är behöriga att gå en gymnasieutbildning om minst 2 500 gymnasiepoäng erbjudas denna utbildningsväg. Studerande som inte förväntas nå examen ska, enligt oss, i stället erbjudas någon form av individuellt upplägg.

5.3 Utformning av yrkesprogrammen som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Förslag 5.3.1 De nya yrkesprogrammen ska omfatta 1 900 gymnasiepoäng. På 1 900-poängsprogrammen ska det ingå minst 1 500 gymnasiepoäng i ämnen som ger programmet dess karaktär.

Tolv nya yrkesprogram ska införas. De är:

- Barn och fritidsprogrammet 1 900 gymnasiepoäng
- Bygg- och anläggningsprogrammet 1 900 gymnasiepoäng
- El- och energiprogrammet 1 900 gymnasiepoäng
- Fordons- och transportprogrammet 1 900 gymnasiepoäng
- Försäljnings- och serviceprogrammet 1 900 gymnasiepoäng
- Frisör- och stylistprogrammet 1 900 gymnasiepoäng
- Hotell- och turismprogrammet 1 900 gymnasiepoäng
- Industritekniska programmet 1 900 gymnasiepoäng
- Naturbruksprogrammet 1 900 gymnasiepoäng
- Restaurang- och livsmedelsprogrammet 1 900 gymnasiepoäng
- VVS- och fastighetsprogrammet 1 900 gymnasiepoäng
- Vård- och omsorgsprogrammet 1 900 gymnasiepoäng

Regeringen beslutar om inriktningar på programmen.

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att nya yrkesprogram ska omfatta 1 900 gymnasiepoäng samt att det på 1 900-poängsprogrammen ska ingå minst 1 500 gymnasiepoäng i ämnen som ger programmet dess karaktär.

Kommentar/-er:

Som tidigare nämnts, ser Teknikföretagen utmaningar med de föreslagna programmen både avseende utbildningarnas omfattning, längd och innehåll, men också utifrån struktur och i relation till de befintliga nationella yrkesprogrammen om 2 700/2 800 gymnasiepoäng.

Enligt oss finns flera utmaningar med den föreslagna strukturen. Dels riskerar det föreslagna upplägget att göra det än mer ottydligt för anställande företag, elever och föräldrar vad det är som ett yrkesprogram förväntas innehålla och leda till. Dels kommer det föreslagna upplägget medföra väldigt olika förkunskapskrav inom elevgrupperna som i sin tur kommer leda till utmaningar då det exempelvis är orealistiskt att tro att en elev som inte har förkunskaper inom matematik ska kunna klara en automationsutbildning (inom el- och energiprogrammet). Den föreslagna strukturen ger tankar om samläsning med det nationella programmet, vilket vi anser vara olyckligt då allt för stora skillnader inom elevgruppen riskerar utmaningar för lärmiljön samt sänkt attraktivitet och kvalitet på de befintliga nationella yrkesprogrammen.

Teknikföretagen anser att utredningens förslag innebär ett allt för snävt och avgränsat fokus på yrkesämnena. Detta samtidigt som industrin ställer ökade kompetenskrav inklusive relevanta teoretiska kompetenser. Teknikföretagen hade hellre sett förslag om utvecklade introduktionsprogram. Här kan, enligt oss utgångspunkt tas från yrkespaketen inom yrkesvux, men att dessa anpassas och särskilt framskrivs för målgruppen för yrkesintroduktion. En utveckling av dagens introduktionsprogram bör enligt oss inkludera en variant av yrkesorientering/preparandår.

Teknikföretagens förslag på struktur för en yrkesorienterande/preparandår variant inom introduktionsprogrammet är följande:

- Industri
- Fordon och transport
- Besöksnäring och handel
- Samhällsbyggnad
- Tjänster och välfärd

Förslag 5.3.2 Svenska, engelska, matematik och ett samhällsorienterande ämne ska omfatta 200 poäng och inriktas mot yrket

Teknikföretagen ställer sig positiv till utredningens förslag att svenska, engelska, matematik och ett samhällsorienterande ämne ska omfatta 200 poäng och inriktas mot yrket.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng,

Teknikföretagen ställer sig dock generellt positiv till att föreslagna ämnen erbjuds inom olika former av förberedande-/yrkesorienterande program i syfte att möjliggöra en bra introduktion för fortsatta studier i gymnasiet. Teknikföretagen är generellt positiv till att ämnena ges i yrkesinriktning då vi ser att dessa ämnen kan vara inspirerande steg på vägen till fortsatta studier. Vi ställer oss även positiva till att det skapas ett kombinerat ämne kring samhälls- och arbetslivskunskap.

Förslag 5.3.3 Individuellt val ska ingå med 100 poäng

Teknikföretagen avstår från att lämna några kommentarer avseende förslag 5.3.3

Förslag 5.3.4 Arbetsplatsförlagt lärande ska ingå med 15 veckor

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att arbetsplatsförlagt lärande ska ingå med 15 veckor.

Kommentar/-er:

Enligt Teknikföretagen är arbetsplatsförlagt lärande (APL) ett viktigt inslag i en yrkesutbildning. Men som en följd av att vi anser att den föreslagna utbildningen ska ses som en introduktionsutbildning snarare än som en variant av en yrkesutbildning avstyrker vi utredningens förslag. Vi anser att dessa utbildningar i första hand i stället bör innehålla praktik snarare än ett arbetsplatsförlagt lärande, Dels anser vi att ansvaret för lärandet för den tilltänkta målgruppen inte ska lastas på företagen, dels anser vi att ett arbetsplatsförlagt lärande inom ramen för dessa utbildningar inte ska riskera att konkurrera med platser för arbetsplatslärande (APL) eller lärande i arbetslivet (LIA) från andra utbildningsformer. Praktik inom de yrkesförberedande-/yrkesorienterande programmen måste, enligt oss, utformas lokalt med hänsyn till näringslivet och elevernas behov.

Förslag 5.3.5 Ett yrkesprov eller ett gymnasiearbete om 100 poäng ska ingå i de nya yrkesprogrammen

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att ett yrkesprov eller ett gymnasiearbete om 100 poäng ska ingå i de nya yrkesprogrammen.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng, Som tidigare beskrivits kan den föreslagna utbildningen, enligt oss, inte ses som en fullvärdig yrkesutbildning och kan därför inte heller ligga till

grund för ett yrkesprov. Vårt förslag är i stället att en förberedande-/yrkesorienterande utbildning avslutas med ett arbete som täcker in både de yrkes- och teoretiska utbildningsdelarna, men med siktet mot att eleven ska förberedas för en framtida fullständig gymnasieutbildning omfattandes 2 500/2 800 gymnasiepoäng.

Förslag 5.3.6 Yrkesutbildningsmål ska beskriva målen för 1 900-poängsprogrammen

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att yrkesutbildningsmål ska beskriva målen för 1 900-poängsprogrammen.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng, Som en följd av detta anser vi inte att det ska finnas utbildningsmål för programmet eftersom den föreslagna utbildningen inte, enligt oss, ses som en yrkesutbildning.

5.4 Utbildningens längd och undervisningstiden på 1 900-poängsprogram

Förslag 5.4.1 De nya yrkesprogrammen ska vara 3-åriga

Teknikföretagen väljer att enbart kommentera förslaget att de nya yrkesprogrammen ska vara 3-åriga.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng, Dock instämmer vi i utredningens förslag om att utbildningar som erbjuds den aktuella målgruppen ska erbjudas under tre år. Däremot anser vi att frågan om hur många poäng som eleven under denna tid kan förväntas hinna tillgodogöra sig ska få variera utifrån den enskilda individen. Målet bör dock alltid vara att eleven ska nå så många poäng som möjligt på vägen mot 2 500-/2 800 gymnasiepoäng på de nationella yrkesprogrammen.

Förslag 5.4.2 Utbildningen ska bedrivas som heltidsstudier

Teknikföretagen väljer att enbart kommentera förslaget att utbildningen ska bedrivas som heltidsstudier.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900

gymnasiepoäng, Som generell princip stödjer vi dock utredningens förslag, att utbildningar ska bedrivas på heltid. Vi vill emellertid markera att vi anser att heltidsstudier minst ska omfatta 7 timmar per dag inklusive lunch.

I kombination av förstärkt stöd gentemot målgruppen, exempelvis genom stärkta resurser till, och en utveckling av elevhälsan tror vi att ett säkerställande av att utbildningen genomförs på heltid, möjliggör för fler elever att i förlängningen i högre grad än idag ska kunna klara en fullföljd gymnasieexamen utifrån dagens examenskrav.

5.5 Utbildningen i övrigt på 1 900-poängsprogram

Förslag 5.5.1 Lärlingsutbildning

Teknikföretagen väljer att enbart kommentera förslaget om lärlingsutbildning.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng, varvid vi enbart väljer att kommentera detta förslag,

Som generell princip stödjer vi utredningens resonemang om att det kan finnas ett värde för vissa elever i att få utbildas på en arbetsplats och att lärlingsutbildning kan vara en möjlighet för elever som är obehöriga till nationella program att ta sig igenom en utbildning. Samtidigt är vår bild att det ställer oerhört stora krav på huvudmannen att bedriva en utbildning i lärlingsform för en målgrupp som generellt har behov av särskilt stöd, och att det som vi anser vara nödvändiga stödresurser runt eleven exempelvis i form av förstärkt elevhälsa, snarare oftast försummas.

Enligt oss har även utredningen underskattat vikten av de stödfunktioner vi anser skulle krävas för att lärandet för en elevgrupp med behov av särskilt stöd ska kunna fungera tillfredsställande för såväl elev som för mottagande företag. Att utredningen dessutom beskriver lärlingsutbildning som en lösning för huvudmännen att erbjuda ett bredare utbud av yrkesutbildningar när elevunderlaget är begränsat förstärker ytterligare att utredningen har en felaktig bild av vad som krävs från en huvudman för att en lärlingsutbildning ska kunna ersätta den skolförlagda. Avslutningsvis kan vi konstatera att utredningen inte heller resonerat kring att gymnasieanställd lärling (GLA) är en fråga för arbetsmarknadens parter att avgöra då det förutsätter nya kollektivavtal.

Teknikföretagen anser att grunderna inom de industriella ämnena inom det vi föreslår i form av yrkesförberedande-/yrkesorienterande utbildningar i första hand ska erbjudas i skolmiljö. Detta bör, där det anses tillämpligt, kunna kompletteras med erbjudanden i form av omfattande praktiska inslag och tid på en arbetsplats.

Förslag 5.5.2 Utökat program

Teknikföretagen väljer att enbart kommentera förslaget om utökat program.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng. Som generell princip stödjer vi dock utredningens förslag, att elever i så hög grad som möjligt oavsett utbildningsform, ska ges möjlighet att få delta frivilligt i utbildning i ett eller flera ämnen på nivåer som ligger utanför elevens fullständiga program. Detta om eleven på ett tillfredsställande sätt kan antas genomföra såväl utbildningen på den ordinarie studievägen som den frivilliga utbildningen (utökat program).

Förslag 5.5.3 Möjligheten att göra avvikelser

Teknikföretagen väljer att inte lämna några kommentarer avseende utredningens förslag om möjligheten att göra avvikelser, detta eftersom vi som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng,

5.6 Erbjudande, planering, dimensionering

Förslag 5.6.1 Huvudmän ska dimensionera för att alla behöriga elever ska kunna få en plats på ett nationellt yrkesprogram om 1 900 eller 2 700/2 800 poäng, ett högskoleförberedande program eller programinriktat val

Teknikföretagen avstyrker förslaget att huvudmän ska dimensionera för att alla behöriga elever ska kunna få en plats på ett nationellt yrkesprogram om 1 900 eller 2 700/2 800 poäng, ett högskoleförberedande program eller programinriktat val.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng. Som en följd av detta avstyrker vi även förslaget om att denna typ av utbildningar ska ingå i planerings- och dimensioneringsuppdraget.

Eftersom vi inte anser att en utbildning om 1 900 gymnasiepoäng kan ses som en fullvärdig yrkesutbildning, utan snarare bör ses som en yrkesförberedande-/yrkesorienterande utbildning, anser vi inte att denna typ av utbildning vare sig kan eller bör ingå i Skolverkets planering och dimensioneringsunderlag.

5.7 Gymnasialt yrkesutbildningsbevis

Förslag 5.7.1 Gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska utfärdas efter ett avklarat yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska utfärdas efter ett avklarat yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng.

Kommentar/-er:

Som ovan har framgått (se förslag 5.1.1) avstyrker Teknikföretagen förslaget om att införa en ny utbildningsform omfattande yrkesutbildningar på 1 900 gymnasiepoäng. Som en följd av detta avstyrker vi förslaget om att ett yrkesutbildningsbevis ska kunna utfärdas eftersom den föreslagna utbildningen inte, enligt oss, kan betraktas som en yrkesutbildning.

Teknikföretagen anser att det är rimligt att inrätta någon form av studiedokumentation i form av samlat betygsdokument eller intyg. Det är emellertid viktigt att det finns en tydlighet huruvida en elev har fullföljt en fullständig yrkesutbildning till skillnad från en förberedande-/yrkesorienterande utbildning.

Förslag 5.7.2 Kraven för ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska huvudsakligen omfatta yrkesämnena

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att kraven för ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska huvudsakligen omfatta yrkesämnena.

Kommentar/-er:

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att kraven för ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis huvudsakligen ska omfatta yrkesämnena. Detta som en följd av att vi tidigare avstyrkt utredningens förslag att gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska utfärdas efter ett avklarat yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng, se förslag 5.7.1.

Förslag 5.7.3 Det ska vara möjligt för elever som inte klarar examen att få ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis från ett yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 poäng

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att det ska vara möjligt för elever som inte klarar examen att få ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis från ett yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 poäng.

Kommentar/-er:

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att det ska vara möjligt för elever som inte klarar examen att få ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis från ett yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 gymnasiepoäng. Detta som en följd av att vi tidigare avstyrkt utredningens förslag att gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska utfärdas efter ett avklarat yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng, se förslag 5.7.1.

5.8 Komvux och gymnasiala yrkesutbildningar som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Förslag 5.8.1 Det ska vara möjligt att få ut ett yrkesutbildningsbevis för en yrkesutbildning som omfattar 1 900 poäng även inom komvux

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att det ska vara möjligt att få ett yrkesutbildningsbevis från en yrkesutbildning som omfattar 1 900 poäng även inom komvux.

Kommentar/-er:

Teknikföretagen avstyrker förslaget med hänvisning till att det inom yrkesvux redan finns sammanhållna yrkesutbildningar, även kallade nationella yrkespaket framtagna, vilka är en kombination av nationella kurser på gymnasial nivå som är relevanta för ett yrkesområde. Teknikföretagen anser därför att det inte finns behov av yrkesutbildningsbevis för en yrkesutbildning som omfattar 1 900 gymnasiepoäng inom komvux.

6 Förslag om förändringar på introduktionsprogram

Förslag 6.1 Yrkesintroduktion och individuellt alternativ avskaffas

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att avskaffa introduktionsprogrammet yrkesintroduktion.

Teknikföretagen tillstyrker utredningens förslag om att avskaffa individuellt alternativ med förbehåll att utredningens förslag om ett individuellt förberedelseprogram införs (se 6.2.1).

Kommentar/-er:

Teknikföretagens uppfattning är att en stor del av de effekter som förväntas uppnås genom de föreslagna yrkesprogrammen om 1 900 gymnasiepoäng bättre kan uppnås inom yrkesintroduktion. Som tillägg till vårt avstyrkande om att avskaffa yrkesintroduktion anser vi att yrkesintroduktion ska vidareutvecklas i samverkan med nationella och regionala företrädare för arbetslivet för att på så sätt skapa fungerande utbildningsvägar för delar av elevgruppen som är den tänkta målgruppen för yrkesprogram om 1 900 gymnasiepoäng. Vår uppfattning är att detta i högre grad återspeglar arbetsmarknadens krav och ger möjlighet till anpassade utbildningar utifrån elevers individuella förutsättningar. Dessa utbildningar bör vara valbara på samma sätt som föreslås för 1 900 gymnasiepoängsutbildningar. Utbildningen ska bedrivas på heltid enligt 5.4.2

Vår huvudpoäng är att vi förordar förslag där slutmålet alltid ska vara en slutförd gymnasieutbildning utifrån dagens krav (2 700/2 800 gymnasiepoäng) och att allt annat dessförinnan enbart ska ses som olika vägar att bygga progression. Detta

är en väsentlig skillnad mot utredningens förslag om införandet av 1 900-poängsutbildningar som innebär en kunskapssänkning av det som blir utbildningens slutmål.

6.2 Individuellt förberedelseprogram (IMF) ska införas

Förslag 6.2.1 Individuellt förberedelseprogram ska förbereda för fortsatt utbildning eller arbetsmarknaden

Teknikföretagen tillstyrker utredningens förslag att införa ett individuellt förberedelseprogram

Kommentar/-er:

Teknikföretagens bedömning är att individuella lösningar liknande preparandår behövs där möjlighet ges att ta igen eventuella kunskapsbrister samtidigt som eleven deltar i yrkesorienterande ämnen. Teknikföretagen anser att förslaget om ett individuellt förberedelseprogram enligt 6.2.1 har stora likheter med, och kan inrymma det vi ser som preparandår. Teknikföretagen vill dock tillägga att det finns erfarenheter och exempel från enskilda kommuner och folkhögskolor som lyckats väl med den typen av upplägg som vi ser framför oss, vilka vi anser bör tillvaratas. Teknikföretagen tror även att det kan finnas erfarenheter från Danmarks modell med efterskolor som kan vara värda att beakta.

Förslag 6.2.2 Ungdomar som saknar behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng ska ha rätt att tas emot på individuellt förberedelseprogram

Teknikföretagen tillstyrker utredningens förslag att ungdomar som saknar behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng ska ha rätt att tas emot på individuellt förberedelseprogram

Förslag 6.2.3 Elever ska erbjudas yrkesämnena på individuellt förberedelseprogram

Teknikföretagen tillstyrker utredningens förslag att elever ska erbjudas yrkesämnena på individuellt förberedelseprogram

Kommentar/-er:

Teknikföretagens bedömning är, som ovan nämnts (se förslag 6.2.1) att individuella lösningar behövs. Enligt oss bör detta även kunna innefatta möjlighet att erbjudas hela eller delar av nivåer i karaktärsämnena och i gymnasiegemensamma ämnen inklusive yrkesämnena. Teknikföretagen anser dock att förslaget behöver utredas vidare med hänsyn till att vi från Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag att avskaffa introduktionsprogrammet yrkesintroduktion (se förslag 6.1). Detta så att det blir en tydlighet och helhetsperspektiv mellan yrkesintroduktion och individuellt förberedelseprogram ifall bägge dessa varianter ska finnas.

6.3 Språkintröduktion (IMS)

Förslag 6.3.1 Nyanlända elever ska ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnena under sin utbildningstid på språkintröduktion

Teknikföretagen tillstyrker förslaget att nyanlända elever ska ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnena under sin utbildningstid på språkintröduktion

6.4 Programinriktat val (IMV)

Förslag 6.4.1 En huvudman ska erbjuda programinriktat val sökbart och utformat i förväg

Teknikföretagen tillstyrker förslaget att en huvudman ska erbjuda programinriktat val sökbart och utformat i förväg

Kommentar/-er:

Teknikföretagens erfarenheter och bedömning är att programinriktat val ger goda resultat. Vi anser därför att elever som har förutsättningar att klara en sådan utbildning i första hand ska erbjudas denna utbildningsväg. Teknikföretagen avvisar dock samtidigt utredningens förslag att höja behörighetskraven för programinriktat val (se förslag 7.4). Snarare ser vi att fler elever skulle kunna gå vägen genom Programinriktat val mot en fullföljd gymnasieexamen med hjälp av ett förstärkt stöd, exempelvis genom stärkta resurser till och en utveckling av elevhälsan samt säkerställande att utbildningen genomförs på heltid (se utredningens förslag 5.4.2). Målet enligt oss måste vara att så många elever som möjligt når en fullständig gymnasieexamen där programinriktat val är en del som vi anser bidrar till detta.

7 Förslag om nya och ändrade behörighetskrav i gymnasieskolan

Förslag 7.1 Behörighetskrav till yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng

Teknikföretagen avstyrker förslaget om behörighetskrav till yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng

Kommentar/-er:

Eftersom Teknikföretagen avstyrker förslaget om införandet av att införa nya yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng blir följden att även detta förslag om behörighetskrav avstyrks.

Teknikföretagens principiella hållning är att förkunskapskrav ska ställas på all gymnasial utbildning som säkerställer att en elev har de förkunskaper som behövs för att klara ett nationellt program i gymnasieskolan. I likhet med utredningen anser vi att det därför är rimligt att kravet höjs till godkänt i 12 ämnen (se förslag 7.2).

Men samtidigt som Teknikföretagens principiella hållning är att höja behörighetskraven till gymnasieskolans nationella program, är den också att så många elever som möjligt ska ges förutsättningar att nå en fullständig gymnasieexamen. Därför anser vi att tröskeln, det vill säga behörighetskraven, för att ta sig in på all form av förberedelseutbildning ska vara så låg som möjligt, men att tillräckligt stöd ges under den tid som bedöms vara relevant utifrån individuella förutsättningar. Detta gäller såväl utredningens förslag om förberedelseprogram likväl som programinriktat val. Teknikföretagen förordar således att fler elever ska kunna fångas upp via programinriktat val för att så småningom kunna ta en gymnasieexamen från dagens nationella program till förmån för införandet av nya yrkesprogram omfattandes av 1 900 gymnasiepoäng. Därför avvisar vi både utredningens förslag om att införa nya yrkesprogram omfattandes av 1 900 gymnasiepoäng samt förslaget att höja behörighetskraven för programinriktat val.

Förslag 7.2 Behörighetskraven för yrkesprogram som omfattar 2 700 och 2 800 poäng ska höjas till 12 ämnen

Teknikföretagen tillstyrker att behörighetsreglerna för nationella program om minst 2 500 gymnasiepoäng har likformiga behörighetsregler. Samtidigt vill Teknikföretagen lyfta fram behovet av att programinriktat val bibehålls och utvecklas för elever som inte når behörighetskraven.

Kommentar/-er:

Teknikföretagens principiella hållning är att förkunskapskrav ska ställas på all gymnasial utbildning som säkerställer att en elev har de förkunskaper som behövs för att klara ett nationellt program i gymnasieskolan. I likhet med utredningen anser vi att det är rimligt att kravet höjs till godkänt i 12 ämnen. Teknikföretagen vill dock särskilt poängtera att detta tillstyrkande görs med förbehåll att programinriktat val bibehålls utan höjda behörighetskrav (att utredningens förslag 7.4 avstyrkes) och utvecklas för elever som inte når behörighetskraven.

Förslag 7.3: Ett års studier på ett 1 900-poängsprogram ska möjliggöra behörighet till yrkesprogram som omfattar 2 700 respektive 2 800 poäng

Teknikföretagen väljer att enbart kommentera detta förslag mot bakgrund av att vi avstyrker förslaget om införande av en ny yrkesutbildning omfattande 1 900 poäng

Kommentar/-er:

Eftersom Teknikföretagen avstyrker förslaget om införandet av att införa nya yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng blir följden att inte tillstyrka detta förslag. Dock vill vi från Teknikföretagen framhålla vår principiella hållning att målet hela tiden för så många elever som möjligt ska vara att nå en fullständig gymnasieexamen. Teknikföretagen anser att förslag 7.3 ligger i linje med vår principiella hållning, men att det snarare är ett förslag som bör beaktas inom programinriktat val samt i den mån det är relevant, även inom förslaget om individuellt förberedelseprogram.

Förslag 7.4 Behörighetskraven för introduktionsprogrammet programinriktat val (IMV) ska höjas

Teknikföretagen avstyrker förslaget om att behörighetskraven för introduktionsprogrammet programinriktat val (IMV) ska höjas

Kommentar/-er:

Teknikföretagens principiella hållning är att så många elever som möjligt ska ges förutsättningar att nå en fullständig gymnasieexamen. Därför anser vi att tröskeln, det vill säga behörighetskraven, för att ta sig in på all form av förberedelseutbildning ska vara så låg som möjligt, men att tillräckligt stöd ges under den tid som bedöms vara relevant utifrån individuella förutsättningar och behov. Detta gäller såväl utredningens förslag om förberedelseprogram likväl som programinriktat val. Teknikföretagen förordar således att fler elever ska kunna fångas upp via programinriktat val för att så småningom kunna ta en gymnasieexamen från dagens nationella program. Därför avstyrker vi utredningens förslag om att höja behörighetskraven för programinriktat val.

Förslag 7.5 Fler betyg inom det kunskapsspann som i dag motsvaras av betyget F skulle kunna fylla flera funktioner

Teknikföretagen väljer att endast kommentera detta förslag

Kommentar/-er:

Teknikföretagen delar utredningens bedömning om att det finns problem med att betygssteget F innefattar en alltför stor bredd. Teknikföretagen delar även de beskrivningar av vad betygen innebär som förekommer i de bägge utredningarna "Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025/18)" och "Kunskap för alla (SOU 2025/19)". Teknikföretagen vill därför hänvisa till betygsutredningens förslag om en tiogradig betygsskala som ett förstahandsalternativ. Oavsett hur förslagen från den utredningen tas emot, anser vi att någon form av differentiering av betygsstegen för underkänt bör göras där detta förslag skulle kunna utgöra ett alternativ. Teknikföretagen väljer dock att i första hand avvakta vilka eventuella förändringar de bägge utredningarna "Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025/18)" och "Kunskap för alla (SOU 2025/19)" kan komma att leda till.

8 Förslag om yrkesämnen på högskoleförberedande program

Förslag 8.2 En försöksverksamhet med handelsinriktning på ekonomiprogrammet bör inledas

Teknikföretagen tillstyrker förslaget att en försöksverksamhet med handelsinriktning på ekonomiprogrammet bör inledas med förbehåll om ett tillägg att fler försöksverksamheter ska kunna inledas

Kommentar/-er:

Teknikföretagen ställer sig positiva till försöksverksamheter som möjliggör för elever på teoretiska program att läsa mot en yrkesutgång. Teknikföretagen tillstyrker förslaget med förbehåll om ett tillägg att fler försöksverksamheter ska kunna inledas med fler inriktningar och på fler program än inom det föreslagna ekonomiprogrammet.

9 Ökade möjligheter till yrkesutbildning på entreprenad

9.2 Del av yrkesutbildning på entreprenad

Förslag 9.2.1 Ökade möjligheter för offentliga huvudmän att samverka kring yrkesutbildning

Teknikföretagen tillstyrker med tillägg utredningens förslag om ökade möjligheter för offentliga huvudmän att samverka kring yrkesutbildning.

Kommentar/-er:

Teknikföretagen tillstyrker övergripande förslagen om branschskolor, men vi vill vara tydliga med att för industrins del är inte frågan om branschskolor specifikt av avgörande betydelse. Vi anser dock att det är positivt att möjligheten att bedriva karaktärsämnen på entreprenad även ska finnas för kommunala huvudmän, varvid vi stödjer detta förslag.

Samtidigt är vi starkt kritiska till att utredningen haft ett alltför snävt fokus på utbildningar inom specifikt små yrkesområden och ett alltför snävt fokus på ersättningsfrågan ur ett driftsperspektiv. Vi menar att den främsta utmaningen handlar om att kunna finansiera uppbyggnaden av de lärmiljöer som är grunden för denna typ av utbildning, samt att utmaningen att kunna säkerställa och finansiera investeringstunga utbildningsmiljöer är lika stora oavsett om investeringsbehovet finns inom små yrkesområden eller breda yrkesområden där behovet är stort över hela landet, såsom till exempel inom automation.

Samtidigt som vi tillstyrker förslagen om branschskolor vill vi göra tillägg att förslagen bör kompletteras med ytterligare förslag på åtgärder så att kvalitativa lärmiljöer säkerställs (exempelvis utrustning/maskinpark) och garanteras oavsett

utbildningsinriktning och oavsett behov av utrustning, se vidare våra kommentarer under förslag 9.5.1 och 9.5.2.

I dag avstår allt för många utbildningsanordnare från att erbjuda utbildningar som kräver stora investeringar alternativt genomför utbildningar med undermålig utrustning på bekostnad av utbildningskvaliteten. Detta drabbar samhällsviktiga teknik- och industriutbildningar extra hårt.

Förslag 9.3 Anpassad gymnasieskola

Teknikföretagen tillstyrker med tillägg utredningens förslag om anpassad gymnasieskola.

Kommentar/-er:

Som ovan framgår, se förslag 9.2.1 tillstyrker Teknikföretagen övergripande förslagen om branschskolor, men med tillägg att vi efterfrågar förslag om hur kvalitativa lärmiljöer ska säkerställas gällande utrustning/maskinpark, detta oavsett utbildningsinriktning och oavsett behov av utrustning. Vår bedömning är att utredningen helt utelämnat denna aspekt i förslagen gällande branschskolor.

Teknikföretagen vill särskilt poängtera att vi är positiva till att samma lärmiljöer ska kunna nyttjas för flera utbildningsformer, det vill säga både för utbildningar inom ungdomsgymnasiet och inom komvux (men även inom andra utbildningsformer såsom Yrkehögskola). Som en följd av detta tillstyrker vi förslaget om anpassad gymnasieskola med samma tillägg som vi lämnat gällande förslag 9.2.1.

9.5 Fler yrkesutbildade genom ökad samverkan och stimulans

Förslag 9.5.1 Yrkesutbildning inom små och/eller dyra yrkesområden ska stimuleras med statsbidrag

Teknikföretagen tillstyrker förslaget att yrkesutbildning inom små och/eller dyra yrkesområden ska stimuleras med statsbidrag.

Kommentar/-er:

Teknikföretagen tillstyrker övergripande förslagen om att yrkesutbildning inom små och/eller dyra yrkesområden ska stimuleras med statsbidrag, men vi vill vara tydliga med att för industrins del är inte frågan om branschskolor specifikt av avgörande betydelse. Vi menar att utmaningarna främst handlar om att hitta finansiering för investeringstunga utbildningsmiljöer och att denna utmaning är lika stora oavsett om investeringsbehovet finns inom små yrkesområden eller inom breda yrkesområden där behovet är stort över hela landet, såsom till exempel inom automation. I dag avstår allt för många utbildningsanordnare från att erbjuda utbildningar som kräver stora investeringar alternativt genomför utbildningar med undermålig utrustning på bekostnad av utbildningskvaliteten.

Teknikföretagen vill därför särskilt betona att vi stödjer utredningens bedömning och förslag att ett statsbidrag som ska stimulera yrkesutbildning inom små och/eller dyra yrkesområden inte behöver kopplas till benämningen branschskola.

Teknikföretagen vill dock också särskilt betona att det vi efterfrågar är en annan form av stöd än det vi uppfattar att utredningen föreslår. Vi menar att den främsta utmaningen handlar om att kunna finansiera uppbyggnaden av de lärmiljöer som är grunden för denna typ av utbildning, samt att utmaningen att kunna säkerställa och finansiera investeringstunga utbildningsmiljöer är lika stora oavsett om investeringsbehovet finns inom små yrkesområden eller breda yrkesområden där behovet är stort över hela landet, såsom till exempel inom automation.

Samtidigt som vi tillstyrker förslagen om branschskolor vill vi göra tillägg att förslagen bör kompletteras med ytterligare förslag på åtgärder så att kvalitativa lärmiljöer säkerställs (exempelvis utrustning/maskinpark) och garanteras oavsett utbildningsinriktning och oavsett behov av utrustning. Det stöd som vi efterfrågar, är ett statligt investeringsstöd för investeringstunga utbildningsmiljöer likt det som YH-utredningen föreslog skulle utredas (se Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar; SOU 2023:31, förslag 7.8.2).

Förslag 9.5.2 Förutsättningar för statsbidrag

Teknikföretagen tillstyrker med förbehåll förslaget om förutsättningar för statsbidrag.

Kommentar/-er:

Teknikföretagen har inga synpunkter gällande på det sätt utredningen föreslår att statsbidrag ska kunna lämnas för elever som har deltagit i undervisning som genomförts på entreprenad

Men samtidigt som vi tillstyrker förslagen om statsbidrag för elever som har deltagit i undervisning som genomförts på entreprenad saknar vi, som ovan framgått, se 9.5.1, helt förslag om införandet av ett bredare statligt investeringsstöd för investeringstunga utbildningsmiljöer.

Behovet av ett stöd för investeringstunga utbildningar är av samhällsekonomiskt intresse. I många fall avstår utbildningsanordnare från att erbjuda utbildningar som kräver stora investeringar alternativt genomför utbildningar med undermålig utrustning på bekostnad av utbildningskvaliteten. Detta drabbar samhällsviktiga teknik- och industriutbildningar extra hårt.

Viktigt att betona är att det investeringsstöd som vi efterfrågar ska särskiljas från driftersättningen (ersättning per elev) eftersom en höjning av elevpengen knappast möjliggör investeringar omfattandes miljonbelopp vid ett specifikt investeringstillfälle.

Med ovanstående som skäl, tillstyrker Teknikföretagen förslaget med förbehåll om ett tillägg att vi är mycket kritiska till att utredningen förbisett att lämna ett konkret förslag på statsbidrag likt YH-utredningens förslag kring ett statligt

investeringsstöd för investeringstunga miljöer (se Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar; SOU 2023:31 förslag 7.8.2).

Förslag 9.5.3 Statsbidragets omfattning och storlek

Teknikföretagen avstår från att lämna synpunkter gällande förslag om statsbidragets storlek och omfattning, men vi vill återigen kommentera att det är en annan form av statligt stöd som vi från industrin främst efterfrågar, se kommentarer gällande 9.5.1 och 9.5.2 ovan.

Förslag 9.5.4 Skolverket ansvarar för statsbidraget

Teknikföretagen tillstyrker utredningens förslag att Skolverket ansvarar för statsbidraget.

Kommentar/-er:

Teknikföretagen tillstyrker utredningens förslag att Skolverket ansvarar för statsbidraget och betonar särskilt vikten av den del i förslaget som tydliggör att Skolverket ska ge det berörda nationella programrådet tillfälle att yttra sig inför beslut.

Förslag 9.6 Stimulera geografisk spridning

Teknikföretagen avstår från att lämna synpunkter avseende förslag 9.6.

Förslag 9.6.1 Uppföljning och kvalitetssäkring

Teknikföretagen tillstyrker utredningens förslag om uppföljning och kvalitetssäkring.

Kommentar/-er:

Teknikföretagen tillstyrker utredningens förslag att Skolverket i samband med sin årsredovisning till Regeringskansliet ska redogöra för hur bidraget har använts samt att huvudmän som har tagit emot statsbidrag ska bidra till uppföljningen av utbildningen. Teknikföretagen ser dock gärna att förslaget kompletteras med att även Skolinspektionen får i uppdrag att särskilt följa upp och kvalitetssäkra hur bidraget använts.

10 Yrkesprov

Förslag 10.2.1 Yrkesprov ska införas på yrkesprogram i gymnasieskolan och på nationella program med yrkesinriktning i anpassade gymnasieskolan

Teknikföretagen avstyrker förslaget att yrkesprov ska införas på yrkesprogram i gymnasieskolan

Kommentar/-er:

Teknikföretagen är som princip positivt inställda till yrkesprov, men har som grundläggande hållning att det ska vara upp till berörd bransch att avgöra om och när yrkesprov anses ändamålsenligt och därmed också bör användas. Enligt oss ska alltså yrkesproven ägas av branscherna, och det ska vara upp till respektive bransch att besluta om införande av yrkesprov. Som en följd av detta motsätter vi oss att yrkesprov ska införas på samtliga program och yrkesutgångar och att de då ska ersätta gymnasiearbetet. Vi kan inte heller med tydlighet se att utredningen beaktat eventuella konsekvenser vid ansökan till högre studier om gymnasiearbete skulle ersättas av yrkesprov.

Förslag 10.2.2 Yrkesprovets innehåll och omfattning

Teknikföretagen avstår från att lämna några synpunkter avseende förslag 10.2.2 utöver vår principiella hållning vad gäller yrkesprov som vi beskriver i förslag 10.2.1 samt förslag 10.2.5.

Förslag 10.2.3 Genomförandet av yrkesprov samt bedömning och betygssättning

Teknikföretagen avstår från att lämna några synpunkter avseende förslag 10.2.3 utöver vår principiella hållning vad gäller yrkesprov som vi beskriver i förslag 10.2.1 samt förslag 10.2.5.

Förslag 10.2.4 Dokument efter avslutad utbildning

Teknikföretagen avstår från att lämna några synpunkter avseende förslag 10.2.4 utöver vår principiella hållning vad gäller yrkesprov som vi beskriver i förslag 10.2.1 samt förslag 10.2.5.

Förslag 10.2.5 Skolverket fastställer yrkesproven – i nära samarbete med branscherna

Teknikföretagen avstyrker förslaget att Skolverket fastställer yrkesproven – i nära samarbete med branscherna

Kommentar/-er:

Teknikföretagen avstyrker utredningens förslag om att det ska vara Skolverket som ska fastställas yrkesproven. I enlighet med vad vi beskrivit i förslag 10.2.1 ovan, anser vi att innehållet i ett yrkesprov ska utgå från respektive bransch och de förutsättningar som råder i denna. Därför måste kravbild och innehåll ägas av respektive bransch. Teknikföretagen anser inte att ett samråd garanterar

branscherna ett tillräckligt stort inflytande över yrkesprovets utformning, innehåll, bedömning och benämning.

Teknikföretagen anser i stället att Skolverkets roll bör vara att, efter samråd med respektive bransch ansvara för att meddela föreskrifter om användning av respektive branschs yrkesprov för respektive yrkesutgång i gymnasieskolan samt medverka till spridning.

Vidare anser Teknikföretagen att föreskrifterna ska utgå från målen i respektive branschs yrkesprov och ange följande:

- yrkesprovets utformning och innehåll,
- planen för bedömning av yrkesprovet, samt
- benämningen på det intyg som eleven ska få efter ett genomfört godkänt yrkesprov.

Slutligen anser vi att Skolverket tillsammans med respektive bransch (och vid behov, med stöd av MYH) ska säkerställa att yrkesproven motsvarar den nivå som skolformen har enligt Sveriges nationella referensram för kvalifikationer (SeQF).

Ett statsstöd bör införas för att stödja utvecklingen av yrkesprov anpassade för gymnasieskolan.

Förslag 10.3.1 Yrkesprov ska vara möjligt att genomföra för elever som läst yrkesutbildning inom komvux

Teknikföretagen avstår från att lämna några synpunkter avseende förslag 10.3.1 utöver vår principiella hållning vad gäller yrkesprov som vi beskriver i förslag 10.2.1 samt förslag 10.2.5.

Förslag 10.3.2 Yrkesprovets innehåll och omfattning

Teknikföretagen avstår från att lämna några synpunkter avseende förslag 10.3.2 utöver vår principiella hållning vad gäller yrkesprov som vi beskriver i förslag 10.2.1 samt förslag 10.2.5.

Förslag 10.3.3 Genomförande samt bedömning och betygsättning av yrkesprov i komvux

Teknikföretagen avstår från att lämna några synpunkter avseende förslag 10.3.3 utöver vår principiella hållning vad gäller yrkesprov som vi beskriver i förslag 10.2.1 samt förslag 10.2.5.

11 Förslag om individuella program i anpassade gymnasieskolan

Teknikföretagen väljer att inte lämna några synpunkter avseende kapitel 11, utredningens förslag om individuella program i den anpassade gymnasieskolan.

12 Uppföljning, utvärdering och vidare utveckling av gymnasial yrkesutbildning

Förslag 12.1 Uppföljning och utvärdering av utredningens förslag

Teknikföretagen väljer att enbart kommentera detta förslag mot bakgrund av att vi avstyrker förslaget om införande av en ny yrkesutbildning omfattande 1 900 gymnasiepoäng

Kommentar/-er:

Mot bakgrund av att Teknikföretagen avstyrker utredningens huvudförslag om införandet av en ny utbildning omfattande 1 900 gymnasiepoäng blir följden att ett sådant förslag ej kan utvärderas och följas upp. Följaktligen stödjer vi inte heller förslagen på det sätt utvärderingen och uppföljningen ska ske då dessa bygger på ett införande av en ny utbildningsform. Däremot är vi helt eniga med utredningen och generellt positiva till att förslag och reformer som implementeras som en följd av denna utredning rent allmänt bör utvärderas och följas upp. Enligt oss bör förändringar av dagens introduktionsprogram kunna utvärderas och följas upp på snarlika sätt som utredningen föreslår samt att även exempelvis förslaget om en försöksverksamhet med yrkesutgångar från dagens teoretiska program bör utvärderas och följas upp. Teknikföretagen har ingen synpunkt på vem som ges i uppdrag att genomföra en utvärdering och uppföljning, men tycker att det låter rimligt att det ges till Skolverket.

Förslag 12.2 Det behövs fler åtgärder för ökad kvalitet i gymnasial yrkesutbildning

Teknikföretagen tillstyrker förslaget att det behövs fler åtgärder för ökad kvalitet i gymnasial yrkesutbildning

Kommentar/-er:

Teknikföretagen anser i likhet med utredningen att det finns frågor som rör yrkesutbildningens kvalitet och attraktionskraft som kan behöva analyseras vidare. Teknikföretagen föreslår dock att en sådan vidare analys inte ska stanna vid enstaka förbättringsåtgärder och ytterligare punktinsatser. Vår bedömning är att det lappats och lagats alldeles för mycket vad gäller gymnasiestrukturen. Teknikföretagen anser att det därför är dags för en övergripande översyn som bortser från den förlegade uppdelningen mellan teori och praktik/högskole- respektive yrkesförberedande. Vi anser vidare att en sådan övergripande

översyn förutsättningslöst bör beakta möjligheten till färre ingångar och flera utgångar. Industrin efterfrågar praktiska teoretiker och teoretiska praktiker, vilket utbildningssystemet kommer behöva anpassa sig efter.

13 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Teknikföretagen väljer att inte lämna några synpunkter avseende kapitel 13, ikraftträdande och övergångsbestämmelser. Detta mot bakgrund av vi avstyrker utredningens huvudsakliga förslag om införandet av en ny utbildningsform omfattande 1 900 gymnasiepoäng.

Teknikföretagen

Maria Rosendahl
Näringspolitisk chef
Teknikföretagen

Mats Andersson
Expert kompetensförsörjning
Teknikföretagen